

УДК 342.925:(347.92:347.132.14)

ЗЛОВЖИВАННЯ УЧАСНИКАМИ ПРОЦЕСУ СВОЇМИ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Козачук Д.А., Басалюк Н.В., Таркін В.П.

Національний університет «Одеська юридична академія»

У статті викладено бачення терміна «зловживання процесуальними правами» у різних наукових поглядах, у тому числі – авторських. Автори роботи доходять висновку, що зловживання процесуальними правами можна визнати процесуальним правопорушенням. У зв'язку з цим було виділено об'єкт, об'єктивну сторону, суб'єкт, суб'єктивну сторону зловживання в адміністративному процесі. З метою об'єктивного сприйняття зловживання процесуальними правами як явища практичного виміру, наукове дослідження орієнтується та спрямовується, спираючись і на законодавчий аспект – у зв'язку з оновленням Кодексу адміністративного судочинства, дане питання вивчалось з позицій вітчизняного законодавства. Під час написання роботи було виділено ряд проблемних аспектів, до таких можна віднести відсутність законодавчого визначення термінів, необхідних для однозначної кваліфікації правопорушення («зловживання процесуальними правами», «штучний позов») і як наслідок критеріїв, що дозволять чітко констатувати наявність чи відсутність зловживання у кожному конкретному випадку.

Ключові слова: зловживання процесуальними правами, суб'єктивне право, процесуальне правопорушення, суддівський розсуд, добросовісність.

Постановка проблеми. Невід'ємним конституційним постулатом є право на захист прав, свобод та інтересів особистості судом, закріплене у ст. 55 Конституції України. Однак, реалізація суб'єктивного права на судовий захист має й інший, негативний аспект, що знаходить вираз у зловживанні учасниками судового процесу своїми правами. Надана законом свобода процесуальної поведінки учасників адміністративного судочинства при здійсненні суб'єктивного права може перешкоджати своєчасному і ефективному відправленню правосуддя, спричиняти шкоду іншим учасникам процесу. До 15 грудня 2017 року суди мали обмежену можливість впливу на таку поведінку учасників процесу. Відсутність чіткої концепції протидії зловживання процесуальними правами, що визначала б ознаки такої поведінки учасників судового процесу, негативно впливала на ефективність ведення судочинства. Як наслідок мало місце безпідставне збільшення строків судового розгляду, прийняття помилкових рішень, порушення матеріальних і процесуальних прав інших учасників процесу. Однак, оновлення процесуального законодавства відзначилося позитивними змінами, у числі яких значне розширення регулювання відносин щодо протидії суду зловживанню процесуальними правами. Цей крок законодавця актуалізує питання визначення змісту дефініції «зловживання процесуальними правами», властивостей, що притаманні цьому діянню і дає змогу окреслити ряд проблемних питань, пов'язаних із кваліфікацією таких дій з боку учасників адміністративного процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема зловживання процесуальними правами вивчалася зарубіжними вченими: А.В. Юдіним, Я.В. Грелем, І.Л. Зайцевим, М.Л. Гальперінім, А.В. Волковим та іншими. Вітчизняні науковці також розглядали зазначене явище, в основному на прикладі цивільного процесу – В.С. Петренко, М.Й. Штефан, О.С. Губар, О.В. Капліна та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми: 1) у роботі розглянуто зловживання процесуальними правами як складне явище

правової дійсності із акцентуацією його скоєння учасниками адміністративного процесу; 2) виявлено проблеми у законодавстві: відсутність самого терміна у текстах норм і як наслідок – чітких критеріїв, які дадуть змогу судам точно кваліфікувати зловживання процесуальними правами і допоможуть уникнути неоднозначної судової практики; 3) надається авторське бачення дефініції «зловживання процесуальними правами», яке обґрунтовано визнається правопорушенням.

Формування цілей. Під час написання роботи автори ставили перед собою наступні завдання: 1) здійснити аналіз літературних джерел із метою виявлення різних підходів до дефініції «зловживання процесуальними правами»; 2) викласти власне бачення щодо визначення зловживання процесуальними правами; 3) виявити ознаки зловживання процесуальними правами як суспільно шкідливого діяння; 4) окреслити стан розробленості проблеми у законодавстві; 5) виявити проблеми, пов'язані із кваліфікацією зловживання процесуальними правами на сучасному етапі.

Викладення основного матеріалу. Зловживання процесуальними права суперечить визначеним законодавцем цілям і завданням судочинства, тому, ця проблема може розглядатися як така, що знаходить свій прояв у галузях приватного і публічного права. Так, завданням адміністративного судочинства згідно ст. 2 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАСУ) є справедливий, неупереджений та своєчасний вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб з боку суб'єктів владних повноважень [8].

У теорії і практиці юридичної науки цивілістика має найбільші надбання із вивчення питання зловживання процесуальними правами, оскільки проблема зловживання як такого розглядалася ще римськими юристами. Цивільна юрисдикція будується на засадах диспозитивності і змагальності процесу, серцевину якого утворює постулат часів римського права: сторони – господарі процесу. Відповідно, свобода й ініціатива сторін

має для цивільного процесу визначальне значення [5]. Проте, не менш важливим є дотримання учасниками ключового процесуального обов'язку реалізації суб'єктивного права на звернення до суду – добросовісності. Так, у ч. 1 ст. 44 Цивільного процесуального кодексу вказано: «учасники судового процесу та їхні представники повинні добросовісно користуватися процесуальними правами; зловживання процесуальними правами не допускається» [13]. Дослівно це положення наведено у Господарському процесуальному кодексі та Кодексі адміністративного судочинства.

Варто звернути увагу на те, що дефініція «зловживання процесуальними правами» вітчизняним законодавством не визначається, тому суддя чи колегія суддів вирішує питання про наявність чи відсутність факту зловживання за власним розсудом. З одного боку, специфіка зловживання процесуальними правами вимагає вирішення питання про їх наявність чи не наявність у кожному конкретному випадку окремо, з іншого – такий підхід до кваліфікації дій сторін та їх представників є проблемним та може викликати складнощі у процесі реалізації. Туманність і слизькість терміна «зловживання процесуальними правами» викликає необхідність звернення до питання суддівського розсуду при кваліфікації порушення процесуального законодавства. Із цього приводу думки юристів можна розділити на три групи.

До першої належать ті, що виступають проти суддівської дискреції. Прихильником такого підходу є професор Р. Дворкін, який вважає, що кожна правова проблема має тільки одне законне рішення. При цьому право – це замкнена система, яка містить рішення для кожної важкої проблеми і не залишає місця для суддівського розсуду [7]. Із даної точки зору впливає, що суддівський розсуд – в цілому наслідок прогалин у законодавстві, а при кваліфікації необхідно використовувати максимально формалізовані і об'єктивні критерії.

Друга група займає принципово іншу позицію. Так, А.В. Юдін стверджує, що «у конфлікті інтересів висновок про те, чи є зловживанням правом, чи ні дії певних осіб, що беруть участь у справі суду доводиться робити на підставі одного лише суддівського розсуду. І цей розсуд носить оціночний характер... Сам натяк на можливі чи навіть презюмовані негативні прояви суддівської дискреції є помилковим, оскільки все судочинство у тій чи іншій мірі засноване на розсуді суду, що протягом усього розгляду справи стикається із необхідністю висловлювати свої судження в умовах правової невизначеності» [14].

Третя група – компромісна: суддівський розсуд все-таки існує, але існує там, де відсутні необхідні правові норми, а також там, де складно дати кваліфікацію спору, або правильно встановити обставини справи [4].

Неможливо не погодитися із М.М. Агарковим, який ще у 1946 році вказував, що «прихильники теорії зловживання права повинні сформулювати критерій, який вкаже суду, у якому напрямі він повинен користуватися наданим йому повноваженням... Як і у всіх випадках суддівського розсуду, особа дізнається про межі свого права не задалегідь із закону, а *post factum* із судового рішення» [1].

У загальнотеоретичному сенсі під зловживанням правами можна розуміти використання свого суб'єктивного права за відсутності визнаного законом інтересу чи використання (здійснення) права всупереч меті, яку намагався досягнути законодавець, приймаючи норму права із якої суб'єктивне право випливає [9].

В.П. Грибанов підкреслював, що про зловживання правами може йтися лише у випадку, коли уповноважений суб'єкт, діючи у межах належного йому суб'єктивного права у рамках тих можливостей, які складають зміст даного права, використовує такі форми його реалізації, які виходять за встановлені законом межі здійснення права [6].

Я.В. Грель під зловживанням процесуальним правом розумів недопустиме здійснення права, спрямоване проти правильного, своєчасного розгляду і вирішення справи, рівності сторін чи несправедливого результату для іншої сторони [5].

Є.В. Васьковський наголошував, що процесуальні права надані законом особам, що беруть участь у справі «для сприяння суду у правильно-му вирішенні справи і кожного разу, коли учасник здійснює якусь процесуальну дію не з цією метою, а для якихось сторонніх цілей, він виходить за межі змісту свого права, іншими словами – зловживає ним» [3].

Є прихильники думки, що правом неможливо зловживати за визначенням, однак за таких умов, на наш погляд, важливо розуміти наступне. Процесуальні права походять із прав суб'єктивних. Суб'єктивне право – масштаб особистої свободи, що за змістом зводиться до можливості діяти на власний розсуд, вимагати певних дій від інших осіб, захищати власні інтереси. Будучи елементом правовідносин, суб'єктивні права слугують задоволенню інтересів осіб [12]. Однак, поруч із суб'єктивним правом учасника адміністративного судочинства існують межі здійснення цього самого права і добросовісність як одна із законодавчих вимог судочинства. Зловживання процесуальними правами у момент його скоєння справді знаходиться у межах правового поля – особа лише використовує надане їй законом право (право на подання скарги, клопотання, укладення мирової угоди тощо), але фактичне здійснення у контексті «причина-наслідок», що призводить до спричинення шкоди (інтересам правосуддя чи інтересам третіх осіб) виходить за межі здійснення права і носить протиправний характер. Тому, конструкція «зловживання процесуальним правом» має право не лише на існування як явище правової дійсності, але й як вид процесуального правопорушення.

З урахування оновлених положень законодавства, під зловживанням процесуальними правами пропонуємо розуміти форму процесуального правопорушення, що знаходить свій вираз у вчиненні дій неспіврозмірних із наслідками, до яких вони можуть призвести, використанні наданих прав всупереч їх призначенню із метою обмеження можливості реалізації чи обмеження прав інших учасників провадження, перешкоджання діяльності суду із правильного і своєчасного розгляду справи, необґрунтованого перевантаження роботи суду.

Визначаючи зловживання процесуальним правом саме як процесуальне правопорушення вважаємо доцільне зазначити наступне. По-

перше, виходячи із традиційного визначення правопорушення як неправомірного суспільно шкідливого винного діяння деліктоздатної особи, за вчинення якого особа може бути притягнена до юридичної відповідальності, визнаємо, що правопорушення носить протиправний характер на будь-які стадії, а зловживання процесуальними правами де-юре знаходиться у межах правової дійсності із реалізації права і виходить за її межі, коли спричиняє шкоду ефективному здійсненню правосуддя чи інтересам іншим учасникам. Проте, на наш погляд, стадійність при кваліфікації зловживання процесуальними правами має значення другорядне, на першому плані – наслідки. До того ж, такі дії з боку учасників підпадають під ознаку суспільної шкідливості, що іманентна правопорушенню.

По-друге, окрім того, що законодавцем неприпустимість зловживання процесуальними правами визнано як одну із основних засад адміністративного судочинства (п. 9 ч. 3 ст. 2 КАСУ) неприпустимість зловживання процесуальним правом перейшла в правову заборону, встановлену Кодексом адміністративного судочинства.

По-третє, спільні правові наслідки зловживання і правопорушення. Визнаючи особу зловживачем, суд зобов'язаний притягнути його до процесуальної відповідальності. Тобто законодавець відкидає можливість уникнення негативних наслідків: є діяння – є відповідальність.

Зловживанню процесуальними правами притаманно: 1) наявність у певної особи суб'єктивного права, передбаченого законом; 2) використання можливості реалізації вказаних прав; 3) використання прав у супереч їх прямому призначенню і тим самим спричинення шкоди; 4) дії особи спрямовані на отримання певної вигоди; 5) наявність причинно-наслідкового зв'язку між поведінкою особи і наслідками.

Відповідно до ч. 2 ст. 45 Кодексу адміністративного судочинства зловживанням процесуальними правами може бути визнано такі дії учасників:

1. Подання скарги на судові рішення, яке не підлягає оскарженню, не є чинним або дія якого закінчилася (вичерпана), подання клопотання (заяви) для вирішення питання, яке вже вирішено судом, за відсутності інших підстав або нових обставин, заявлення завідомих безпідставного відводу або вчинення інших аналогічних дій, які спрямовані на безпідставне затягування чи перешкоджання розгляду справи чи виконання судового рішення [8]. Норма є більше ніж обґрунтованою, адже, до прикладу, в частині відводу суддів до її встановлення були численні зловживання. Так, необґрунтовані клопотаннями про відводи суддів часто подавали податкові органи. Сьогодні КАСУ передбачає, що питання про необґрунтованість відводу вирішуються іншим складом суду, а провадження припиняється (ч. 4 ст. 40 КАСУ). Таким чином, по-перше, затягується розгляд справи, по-друге, зростає навантаження на суд, бо замість одного засідання треба проводити кілька.

2. Подання декількох позовів до одного й того самого відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з тих самих підстав, або подання декількох позовів з аналогічним предметом і з аналогічних підстав, або вчинення інших дій, метою яких є маніпуляція автоматизованим роз-

поділом справ між суддями. Варто зазначити, що п. 11 ч. 5 ст. 160 КАСУ передбачає власне письмове підтвердження позивача про те, що ним не подано іншого позову (позовів) до цього самого відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з тих самих підстав. Тому, на наш погляд, із кваліфікацією наявності зловживання процесуальними правами у цьому випадку в судів проблем не виникатиме – достатньо буде співставити тотожні позовні заяви.

3. Подання завідомих безпідставного позову, позову за відсутності предмету спору або у спорі, який має очевидно штучний характер. Але, проблема полягає у недостатньо розробленому законодавчому категоріальному апараті. Який позов є «безпідставним»? Які критерії «безпідставності»? У загальному вигляді можна визначити безпідставний позов як такий, що спрямований на відкриття провадження у справі без правових підстав, повної відсутності доказів із метою створення проблем опоненту. Як слушно зазначила В. Юрченко, аби встановити, що позов завідомо безпідставний, треба його розглянути. А після цього вже просто немає потреби повертати заяву чи залишати позов без розгляду. Такі обставини можна лише зазначити в мотивувальній частині як підставу для відмови в задоволенні позовних вимог [10].

Крім цього, з одного боку, такі норми можуть суперечити гарантованому ст. 55 Конституції праву на судовий захист та ст. 6 конвенції, яка визначає право на суд. Проте, Європейський суд з прав людини, практика якого, в силу вимог ст. 17 закону «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», є обов'язковою для застосування, у своїх рішеннях неодноразово зазначав, що «право на суд» та право на доступ не є абсолютними. Права можуть бути обмежені, але лише таким способом та до такої міри, що не порушують зміст цих прав (п. 59 рішення «Де Жуфр де ла Прадель проти Франції», п. 28 рішення «Станев проти Болгарії» та ін.). Тобто, реалізація права на суд однією із сторін спору має відбуватись таким чином, щоб не порушувати права іншої сторони [2]. У будь-якому разі, українські законодавці все ж схиляються до думки, що ця норма Кодексу адміністративного судочинства України порушує право на судовий захист, тому 5 квітня 2018 року Верховною Радою України було отримано Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо уточнення переліку дій, які можуть бути визнані зловживанням процесуальними правами), яким передбачено виключення цього пункту із переліку зловживань.

4. Необґрунтоване або штучне об'єднання позовних вимог з метою зміни підсудності справи, або завідомих безпідставне залучення особи як відповідача (співвідповідача) з тією самою метою. Із застосуванням цього положення можуть виникати проблеми, адже, виникає питання у визначенні «штучності об'єднання вимог».

5. Узгодження умов примирення, спрямованих на шкоду правам третіх осіб, умисне неповідомлення про осіб, які мають бути залучені до участі у справі [8].

У практичній діяльності сторони та інші учасники судового процесу можуть порушувати порядок розгляду справи і ухиляючись від здійснення

певних дій, тобто у формі бездіяльності [2]. Так, аналізуючи положення кодексу, до бездіяльності сторін чи третіх осіб, відноситься неявка в судові засідання, якщо вона визнана судом обов'язковою (п. 3 ч. 5 ст. 44 КАСУ), неподання витребовуваних доказів без поважних причин (ч. 8 ч. 9 ст. 80 КАСУ) тощо. Важливим є той факт, що вказані положення впливають не із суб'єктивного права особи, а із її юридичного обов'язку, тому до зловживання правом не відносяться. Принаймні, до такого висновку нас спонукає законодавець, що у ст. 149 КАСУ «невиконання процесуальних обов'язків» та «зловживання правом» визначає різними підставами притягнення до процесуальної відповідальності, хоч і встановлює одну санкцію – штраф.

Викладення норм процесуального законодавства вказує на те, що зловживання процесуальними правами вийшло за межі форми недобросовісної поведінки учасника процесу і стало повноцінним правопорушенням, для якого характерним є наявність елементів правопорушення: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона.

Об'єктом зловживання процесуальним правом є суспільні відносини, що складаються у сфері ефективного відправлення правосуддя.

Об'єктивна сторона полягає у штучному створенні учасником процесу юридичних фактів процесуального права, із яким пов'язується настання правових наслідків у вигляді здійснення судом певних процесуальних дій. Така поведінка учасника процесу є імітаційною, тобто покликана лише створити видимість наявності певної правової ситуації. Виділяють позитивні, спрямовані на створення наявності певних юридичних фактів (наприклад, подання завідомо безпідставного позову) і негативні – спрямовані на створення відсутності певних юридичних фактів (наприклад, умисне неповідомлення про осіб, які мають бути залучені до участі у справі) імітації [14].

Суб'єктом зловживання процесуальним правами може бути будь-хто із учасників процесу, оскільки кожен з них має процесуальні права і обов'язки, а отже вплив на хід самого провадження. Згідно ч. 1 ст. 42 КАСУ учасниками справи є сторони, треті особи. Сторонами є позивач та відповідач. Треті особи в адміністративному процесі – особи, що мають правовий зв'язок із спором, що є предметом судового розгляду, які залучаються із метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів; можуть заявляти або не заявляти самостійні вимоги щодо предмета спору. Участь третіх осіб забезпечує можливість правильного встановлення обставин, що мають значення для вирішення спору по суті. Раніше сторони могли зловживати процесуальними правами уже просто залучаючи їх до справи. Так, подання декількох клопотань про залучення до провадження третіх осіб, що не заявляють самостійних вимог, в ідеалі – не всіх одразу, а по черзі, могло свідчити про бажання однієї із сторін затягнути розгляд справи. Сучасний КАСУ вимагає від сторін у заявах про залучення третіх осіб і у заявах третіх осіб про вступ у справу зазначати, на яких підставах їх належить залучити до розгляду. У цьому вбачається ще одна спроба законодавця обмежити можливість зловживання процесуальними правами у частині перешкодження своєчасному розгляду справи. До того ж, будь-який із учас-

ників справи згідно ст. 39 КАСУ може заявити відвід судді, секретарю судового засідання, експерту, спеціалісту, перекладачу. У цьому аспекті, несправедливим було б визнавати зловживачами сторони й ігнорувати такі дії з боку третіх осіб.

Відповідно до ч. 2 ст. 42 КАСУ у справах можуть також брати участь органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб. Новелою процесуального судочинства стала відповідальність представника. Так, згідно ч. 3 ст. 249 КАСУ, суд має право постановити окрему ухвалу у випадку зловживання процесуальними правами, порушення процесуальних обов'язків, неналежного виконання професійних обов'язків або іншого порушення законодавства адвокатом або прокурором.

Суб'єктивна сторона зловживання процесуальними правами викликає ряд утруднень. З одного боку, у юридичній літературі переважає думка, що зловживання завжди є умисною поведінкою. Іншими словами, зловживачем не можна стати з необережності. Це положення є надзвичайно важливим для правильної кваліфікації поведінки як зловживання правом та для правильного доктринального розуміння змісту суб'єктивної сторони зловживання. З іншого боку, уведення таких категорій як «позов, що має штучний характер», «штучне об'єднання позовних вимог» без вироблення цих самих критеріїв «штучності» може призвести до неоднозначної кваліфікації зловживання, за якої умислу не було, але констатація судом відбулася. У такій ситуації можемо говорити про необережність [11].

Висновки. Узагальнюючи вище викладене можна дійти до наступних висновків.

По-перше, не дивлячись на те, що феномен зловживання процесуальними правами відомий ще з часів римського права, він досі не лише привертає увагу правників, а й постає нагальним питанням теорії й практики юридичної науки, у зв'язку із отриманням «законодавчого статусу». У результаті дослідження різних точок зору на поняття «зловживання процесуальним правом», автори визнають його повноцінним процесуальним правопорушенням.

По-друге, визначено, що об'єктом зловживання є суспільні відносини, що складаються у сфері ефективного відправлення адміністративного судочинства. Об'єктивну сторону правопорушення становить штучне створення учасниками процесу юридичних фактів процесуального права. Суб'єктом – зловживачем, може бути будь-хто із учасників процесу. Позитивним видається і уведення відповідальності представника. Встановлено, що суб'єктивна сторона, обов'язковою ознакою якої є вина може виражатися і у формі умислу, і у формі необережності.

По-третє, закріплення у Кодексі адміністративного судочинства переліку дій, що можуть визнаватися зловживанням процесуальними правами у комплексі із накопиченим досвідом юридичної теорії і судової практики дозволять сформулювати стійке правозастосування і забезпечити профілактику цього діяння, однак, тільки за умови вдосконалення законодавства, спрямоване на створення чіткого, логічного і однозначного розуміння критеріїв зловживання процесуальним правом в адміністративному судочинстві.

Список літератури:

1. Агарков М.М. Проблема злоупотребления правом в советском гражданском праве // Известия АН СССР. Отделение экономики и права. 1946. № 6. С. 422–436.
2. Безнощенко К. Відмова через безпідставність / К. Безнощенко // Закон і бізнес. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/print/130179-vidpovidalnist_za_zlovzhivannya_procesualnimi_pravami_zgidno.html. – Назва з екрану.
3. Васильковский Е.В. Курс гражданского процесса: субъекты и объекты процесса, процессуальные отношения и действия. – М.: Статут, 2016. – 624 с.
4. Винаркевич И.Р. Допустимые пределы судейского усмотрения // Экономический лабиринт. Дальневосточный экономико-правовой журнал, 2002. – № 11(54). – С. 21.
5. Грель Я.В. Злоупотребление сторон в гражданском и арбитражном процессе: дисс. канд. юрид наук: 12.00.15 / Грель Яков Валерьевич. – Новосибирск, 2006. – 207 с.
6. Грибанов В.П. Осуществление и защита гражданских прав // В.П. Грибанов. – М.: «Статут», 2000. – 411 с. (Классика российской цивилистики).
7. Дворкин Р. О правах всерьёз // Пер. с англ.; ред. Л.Б. Макеева. – М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2004. – 392 с.
8. Кодекс адміністративного судочинства: Закон України від 6 липня 2005 року № 2747-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – Ст. 446.
9. Кузнецов А.А. Злоупотребление правом в правоотношениях между акционером и акционерным обществом: автореф. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Кузнецов Александр Анатольевич. – Самара, 2012. – 173 с.
10. Матеріали II міжнародної конференції «Зловживання правами в податкових правовідносинах». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.vectornews.net/news/politics/53908-scho-bude-za-zlovzhivannya-procesualnimi-pravami-v-sud.html>. – Назва з екрану.
11. Полянський Т. Зловживання процесуальними правами: юридичні засоби попередження та можливості їх удосконалення / Т. Полянський // Вісник Національної академії правових наук України. – 2013. – № 3(74). – С. 31–38.
12. Порошикова О.А. Проблема злоупотребления субъективным гражданским правом. М., 2007. С. 132.
13. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18 березня 2004 року № 1618-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – Ст. 492.
14. Юдин А.В. Злоупотребление процессуальными правами в гражданском судопроизводстве: дисс. докт. юрид. наук: 12.00.15 / Юдин Андрей Владимирович. – Санкт-Петербург, 2009. – 537 с.

Козачук Д.А., Басалюк Н.В., Таркин В.П.

Национальный университет «Одесская юридическая академия»

ЗЛОУПОТРЕБЛЕНИЕ УЧАСТНИКАМИ ПРОЦЕССА СВОИМИ ПРОЦЕССУАЛЬНЫМИ ПРАВАМИ В АДМИНИСТРАТИВНОМ СУДОПРОИЗВОДСТВЕ

Аннотация

В статье изложено видение термина «злоупотребление процессуальными правами» в различных научных взглядах, в том числе – авторских. Авторы работы приходят к выводу, что злоупотребление процессуальными правами можно признать процессуальным правонарушением. В связи с этим выделяется объект, объективная сторона, субъект, субъективная сторона злоупотребления в административном процессе. С целью объективного восприятия злоупотребления процессуальными правами как явления практического измерения, научное исследование ориентируется и направляется, опираясь и на законодательный аспект – в связи с обновлением Кодекса административного судопроизводства, данный вопрос изучался с позиций отечественного законодательства. При написании работы был выделен ряд проблемных аспектов, к таким можно отнести отсутствие законодательного определения дефиниций, необходимых для однозначной квалификации правонарушения («злоупотребление процессуальными правами», «искусственный иск») и, как следствие, критериев, которые позволяют четко констатировать наличие или отсутствие злоупотребления в каждом конкретном случае.

Ключевые слова: злоупотребление процессуальными правами, субъективное право, процессуальное правонарушение, судейское усмотрение, добросовестность.

Kozachuk D.A., Basalyuk N.V., Tarkin V.P.

National University “Odessa Academy of Law”

ABUSE OF PROCEDURAL RIGHTS IN ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS

Summary

The article outlines the vision of definition “abuse of procedural rights” in various scientific views, including the author’s one. Authors put forward the idea that abuses of procedural rights can be recognized as procedural infringement. In that regard, in administrative process can be identified the subject, the object, the material and mental elements of abuse. In order to have an objective perception of abuses of procedural rights in practical dimension, this article both focuses and heads forward based on legislative dimension. In connection with adoption of the new Administrative Justice Code, the matter was investigated using the national legislators point of view. During research, it was identified a number of issues, such as lack of a legislative definition of term, that is need for explicit incrimination of offence (for e.g. “abuse of procedural rights”, “fake action at law”) and criteria for clear statement of a fact of abuse in each specific case.

Keywords: abuse of procedural rights, subjective right, procedural infringement, judicial discretion, integrity.